

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

Sandra Červená

**Proměny a vývoj vztahů mezi Sudetoněmeckým
landsmanšaftem a Českou republikou
v letech 1990 - 2015**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Sandra Červená**

Vedoucí práce: **PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

ČERVENÁ, Sandra. *Proměny a vývoj vztahů mezi Sudetoněmeckým landsmanšaftem a Českou republikou v letech 1990-2015*. Praha, 2016. 36 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je činnost Sudetoněmeckého landsmanšaftu a jeho vliv na česko-německé vztahy v letech 1990-2015. Sudetoněmecký landsmanšaft představuje organizaci, která zastřešuje a hájí zájmy německých občanů, kteří byli vysídleni nebo uprchli z českého území v důsledku událostí II. světové války. Práce shrnuje nejvýznamnější události, které měly vliv na mezinárodní vztahy daných zemí. V první části práce vymezují definice pojmů Sudety a sudetský Němec, které jsou pro práci klíčové. Následně se věnují založení organizace zastupující sudetské Němce, struktuře této organizace a sudetoněmeckému programu 20 bodů. V další kapitole analyzují jednotlivé události během vytyčeného období, které začíná pádem komunistického režimu v Československu v roce 1989. Důležitou událostí pro vzájemné vztahy bylo přijetí Česko-německé deklarace v roce 1997. Další kapitoly jsou věnované událostem, které následovaly a na základě kterých bylo otevíráno téma zrušení tzv. Benešových dekretů. Jsou jimi především vstup České republiky do Evropské unie, ratifikace Lisabonské smlouvy nebo prezidentské volby v roce 2013. K výraznému posunu ve vzájemných vztazích došlo v roce 2013, kdy v bavorském parlamentu přednesl svůj projev český předseda vlády Petr Nečas. Tato událost přispěla ke změně stanov Sudetoněmeckého landsmanšaftu, když v roce 2016 byl ze stanov vypuštěn požadavek na majetkové vyrovnání. V závěrečné části práce potvrdím stanovenou hypotézu a shrnu získané poznatky o tématu.

Abstract

This bachelor thesis focuses on activities of Sudetendeutsche landsmannschaft and its influence on czech-german relationships in 1990-2015. Sudetendeutsche landsmannschaft is organization, which covers and defends the interests of German citizens, who were displaced or fled from czech territory because of world war II. Thesis summarizes most important events, which had an impact on international relationships of Czech republic and Germany. In

the first part there are definitions of Sudetenland and Sudeten German, which are the main keys to this thesis. Then I will describe the founding of organisation which represents Sudeten German, structure of this organization and program 20 points. In next chapter I analyze events during years 1990-2015, which begin of the fall of the communism in Czechoslovakia in 1989. Important event for czech-german relationships was completion of Czech-german declaration in 1997. Next chapters are for example about entry of Czech republic to European Union, ratification of the Treaty of Lisbon and presidential election in 2013. Great success was speech of prime minister Petr Nečas in Bavarian parliament in 2013, because in next years was changed code of rules of Sudetendeutsche landsmannschaft. The final part is about my hypothesis and about summary knowledge.

Klíčová slova

Sudety, Sudetský Němec, Sudetoněmecký landsmanšaft, Česko-německé vztahy, Benešovy dekrety

Keywords

Sudetenland, Sudeten German, Sudetendeutsche landsmannschaft, Czech-german relationships, Beneš decrees

Rozsah práce: 65 642

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Sandra Červená

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Tomášovi Nigrinovi, Ph.D. a vedoucímu bakalářského semináře doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, Csc. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěli k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Sudety a sudetský Němec.....	4
3. Založení organizace	6
3.1. Sudetoněmecký program 20 bodů.....	8
3.1.1. Právo na domov.....	9
3.1.2. Právo na sebeurčení.....	10
3.1.3. Zrušení Benešových dekretů	10
3.1.4. Majetkové požadavky.....	10
3.2. Struktura organizace	11
4. Rok 1989 v Československu.....	12
4.1. Richard von Weizsäcker v Praze	14
4.2. Jednání v Mnichově.....	15
4.3. Smlouva o dobrém sousedství a přátelské spolupráci	16
4.4. Vznik České republiky.....	17
4.5. Projev Václava Havla v roce 1995.....	17
4.6. Česko-německá deklarace	20
4.7. Návštěva Gerharda Schrödera v roce 1999.....	20
4.8. Benešovy dekrety v Evropském parlamentu.....	21
4.9. 53. setkání sudetských Němců	23
4.10. Lisabonská smlouva.....	24
4.11. Přímá volba prezidenta České republiky	25
4.12. Projev Petra Nečase	26
4.13. Změna stanov organizace.....	27
5. Závěr.....	28
Summary	30
Seznam použitých zdrojů.....	31
Odborná literatura:	31
Internetové zdroje:.....	32
Právní předpisy:.....	36

1. Úvod

Po skončení druhé světové války byla Evropa zasažena rozsáhlou vlnou migrace. Útěky, evakuace, přesídlování a vyhánění jednotlivých etnik měly následně velký vliv na mezinárodní vztahy zainteresovaných zemí. V případě sudetských Němců byly mezinárodní vztahy s Českou republikou ovlivněny i po více než čtyřiceti letech, kdy byli němečtí občané nuceni opustit československé pohraničí. Česká republika zaznamenala po roce 1990 výrazné změny, především spojené se změnou státního zřízení na demokratické. S těmito výraznými politickými změnami byla spojena i nová vyjednávání ze strany Sudetoněmeckého landsmanšaftu.

Téma Bakalářské práce Proměny a vývoj vztahů mezi Sudetoněmeckým landsmanšaftem a Českou republikou v letech 1990-2015 jsem si vybrala z toho důvodu, že postoje organizace sdružující sudetské Němce dlouhodobě ovlivňovala a ovlivňuje vztahy obou dotčených zemí. Česko-německé vztahy tak i po značném odstupu od války byly a v současné době stále jsou ovlivněny poválečným uspořádáním Evropy, a to jak na nejvyšší politické úrovni, tak i na úrovni společnosti. Otázka sudetských Němců se v průběhu let stala pro vzájemné vztahy fenoménem. Téma bylo současně vždy hojně diskutováno v médiích. V neposlední řadě jsem si toto téma vybrala také s ohledem na osobní zájem.

Na území Spolkové republiky Německo v průběhu doby vzniklo mnoho nejenom politických sdružení a uskupení, ale i řada skupin zájmových, které sdružovaly všechny Němce, kteří byli s Československým pohraničím určitým způsobem spojeni, popř. zde měli své zájmy. Cílem této práce bude zmapovat postoje organizace Sudetoněmecký landsmanšaft, a to právě od již zmíněného roku 1990 do roku 2015. Práce se pokusí odpovědět na hypotézu, zda v roce 2015 došlo ke změně postojů, tedy zda se v této tématice dá zaznamenat nějaký posun. Současně se pokusí najít odpověď na otázku, zda mělo nějaký vliv uzavření Česko-německé deklarace, která byla podepsána v Praze v roce 1997.

Práce je teritoriálně zaměřená na území Spolkové republiky Německo a České republiky. Největší důraz je samozřejmě kladen na území Sudet. Co se týče časového zaměření, je jím rozpětí dvaceti pěti let od roku 1990 do roku 2015.

Jak již bylo řečeno výše, otázce česko-německých vztahů vždy byl a je stále dáván v médiích dostatečný prostor, stejně jako na toto téma existuje nepřehledné množství literatury. Ráda bych jmenovala tři autory, jejichž knihy považuji pro mou práci za stěžejní. Jsou jimi

historička Eva Hahnová, Václav Houžvička a Václav Kural, kteří dle mého názoru podávají ucelený a objektivní pohled na danou problematiku a přináší ucelený obraz zabývající se jak českým, tak i sudetoněmeckým pohledem na věc. Ve své práci jsem také využívala mnoho internetových zdrojů, jakož i denní tisk.

Literatura zabývající se sudetoněmeckou otázkou se dá rozdělit do tří skupin. První skupina obsahuje nestrannou literaturu, která se snaží problematiku zachytit objektivně. Do této skupiny dle mého názoru patří tři výše uvedení autoři. Další dvě skupiny by se pak daly označit za do jisté míry citově zabarvené. Ve druhé skupině je literatura dívající se na věc zjednodušeně řečeno z českého pohledu. V této literatuře je popíráno, že by Němcům bylo způsobeno příkoří a Němci jsou zde často až démonizováni. Příkladem může být kniha Jiřího Vacka a Jiřího Krutiny *Odhalená tvář Němců*¹. Konečně do poslední třetí skupiny patří literatura, která má naopak silně německý podtext a očerňuje českou stranu. Příkladem mohou být materiály, které jsou k nalezení na webových stránkách Sudetoněmeckého krajanského sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku².

Práce je rozdělena do pěti částí. Na úvod navazuje kapitola, která definuje pojmy Sudety a sudetský Němec. Tato označení jsou v práci mnohokrát skloňována, a proto považuji za vhodné na úvod vysvětlit, co je těmito pojmy myšleno, jakož i jejich charakteristické znaky. Současně v této kapitole rozeberu přibližnou velikost národnostní skupiny sudetských Němců.

Další kapitola je zaměřena na založení organizace sudetských Němců, tedy na to, co založení Sudetoněmeckého landsmanšaftu předcházelo, ale i na prvních několik let jejího fungování. Následuje podkapitola zabývající se hlavními cíli, které si organizace stanovila a které shrnula do tzv. 20 bodů, což je programové prohlášení Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Dále navazují stručné podkapitoly, které analyzují hlavní čtyři stěžejní požadavky sudetských Němců. Těmi jsou právo na domov, právo na sebeurčení, zrušení tzv. Benešových dekretů a reparační nároky. Současně je v tomto oddílu vymezena i struktura organizace.

Čtvrtá kapitola začíná pro Českou republiku významným rokem 1989, ve kterém došlo ke změně politického uspořádání. Kapitola rozebírá první pokusy o česko-německá jednání či

¹ Vacek, 2013

² Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

pokusy o usmíření. V kapitole je mnohokrát zmíněno jméno prvního porevolučního prezidenta Václava Havla, který se zasloužil o navázání prvních dialogů s německou stranou.

Dalším významným rokem pro otázku česko-německých vztahů byl rok 1990. V tomto roce navštívil Československo prezident Spolkové republiky Německo Richard von Weizsäcker, na jehož návštěvu navázala jednání probíhající v Mnichově, která chtěla jednou pro vždy česko-německé rozpory ve věci Sudet vyřešit. Nicméně se tak nestalo a v roce 1992 bylo dalším pokusem uzavření Smlouvy mezi Českou a Slovenskou Federativní republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci, kterou na Pražském hradě podepsali Václav Havel a Helmut Kohl. Další významnou událostí v roce 1992 bylo rozdělení České a Slovenské Federativní republiky na dvě samostatné republiky.

V roce 1995 promluvil v pražském Karolinu prezident Václav Havel, aby se podrobně vyjádřil k situaci panující mezi Českou republikou a sudetskými Němci. Odsoudil především skutečnost, že jejich prostřednictvím je otevírána historie a je požadována náhrada za události minulé. Německá strana na projev Václava Havla reagovala, ovšem k žádnému konsensu nedošlo a otázka sudetských Němců tak zůstala otevřená i nadále. Česko-německá vyjednávání proto pokračovala a v roce 1997 podepsali v Praze Václav Klaus a Helmut Kohl Česko-německou deklaraci.

Ač se pro vzájemné vztahy obou zemí zdála situace po podepsání deklarace příznivá, vstoupila do ní vyjednávání o vstupu České republiky do Evropské unie, v jejichž rámci bylo téma tzv. Benešových dekretů projednáváno na celoevropské úrovni, jakož i v Evropském parlamentu. I když se i z těchto důvodů někteří evropští politici ostře stavěli proti vstupu České republiky do Evropské unie, stalo se tak, a Česká republika je členem od roku 2004. Sudetoněmecký landsmanšaft odsoudil skutečnost, že České republice bylo umožněno vstoupit do Evropské unie, aniž by zrušila tzv. Benešovy dekrety, které dle jeho názoru nejsou v souladu s mezinárodním právem. Přesto ze svých požadavků a cílů neslevil a dál se pokoušel o vyjednávání. V souvislosti s Evropskou unií byla otázka tzv. Benešových dekretů znovu otevřena v roce 2007, ve kterém byla zahájena jednání ve věci Lisabonské smlouvy.

Postoje sudetských Němců se začaly proměňovat počínaje rokem 2013, kdy v bavorském parlamentu přednesl svůj projev tehdejší předseda vlády Petr Nečas. Definitivní obrat přišel až v roce 2016, ve kterém došlo ke změně stanov Sudetoněmeckého landsmanšaftu a více než na majetek začal cílit na usmíření a urovnání vzájemných vztahů.

2. Sudety a sudetský Němec

V této kapitole budu definovat dva klíčové pojmy pro tuto práci, kterými jsou území Sudet a pojem sudetský Němec. Sudety nebo Sudetsko označuje pohraniční území dnešní České republiky, na němž převažovalo německé osídlení až do konce druhé světové války, kdy byly z těchto míst sudetští Němci odsunuti. Ač po konci druhé světové války bylo označení Sudety zakázáno, v následujících desetiletích došlo k jeho rehabilitování.³

Někteří autoři, například Radim Perlín, pracují s dělením Sudet na bohaté a chudé. Bohaté Sudety přitom leží při severozápadní a severovýchodní hranici České republiky a chudé Sudety pak leží na opačné straně České republiky a kopírují tedy jihozápadní, jižní a jihovýchodní hranici.⁴ Sudety tak lze z geografického hlediska označit za pás území kopírující hranice České republiky, pro které je charakteristické, že v minulosti zde převládalo německé obyvatelstvo.

Pojem sudetský Němec označuje zvláštní druh identity, která se ve své specifčnosti odlišuje od majoritní společnosti Spolkové republiky Německo. Sudetoněmecký landsmanšaft sám sebe definuje jako zástupce této určité národnostní skupiny obyvatel, tedy sudetských Němců. Z toho důvodu je důležité definovat, jakým způsobem se tato identita sudetského Němce utvořila.

Němci, kteří byli po skončení druhé světové války vysídleni z československého pohraničí, nebyli v poválečném Německu přijímáni s nadšením. Válkou zničené Německo, které se dá charakterizovat slovy jako nedostatek, nouze a strádání, nebylo v žádném případě připraveno na příliv takové masy vysídlenců či, použijí-li slova Sudetoněmeckého landsmanšaftu, vyhnanců. Sudetští Němci navíc byli často vystaveni nesnášenlivosti od většinové skupiny obyvatel, kteří se logicky domnívali, že mají legitimně větší právo na to být Němcem, jakož i na materiální zázemí.⁵

Lze říci, že Němci z československého pohraničí byli odsouváni na okraj společnosti a majoritní částí obyvatelstva byli považováni za méněcenné Němce. Ještě více než pět let po skončení války převládal v německé společnosti názor, že se sudetští Němci vrátí do svých domovů na území Sudet. Mnoho ze sudetských Němců si to skutečně přálo a považovali to za samozřejmé. I z těchto důvodů neměli sudetští Němci příliš zájem na tom zapojovat se do

³ Král, 1992

⁴ Perlín: 17-18

⁵ Hahnová, 2002: 18

německých politických struktur. Spíše si vytvořili struktury vlastní v podobě spolků či organizací.⁶

Sudetoněmecký landsmanšaft si vytyčil za svůj hlavní předmět činnosti zastupovat zájmy sudetských Němců. Sám je přitom definuje jako obyvatele Sudet, tedy českého pohraničí, ve kterém převládalo německé osídlení. Je však třeba říci, že v některých případech, a to především ve Spolkové republice Německo, se často do této skupiny mylně zařazují i např. vysídlení Němci ze Slovenska. Ti však s etnicitou sudetských Němců nemají nic společného a i jejich odsun, či spíše evakuace, probíhal za jiných podmínek. Autorka Eva Hahnová proto k tomuto uvádí, že v případě Sudetoněmeckého landsmanšaftu je nutné brát ohled na to, že ač se organizace prezentuje jako přímý zástupce a mluvčí všech sudetských Němců odsunutých z Československa, je jejich výhodou právě ta nedefinovatelnost pojmu a nečitelnost velikosti zainteresované skupiny.⁷

Co se týče přesného vyčíslení celé skupiny německých vysídlenců ze Sudet co do jejich počtu, tak odborná literatura přichází s odlišnými hodnotami a tyto údaje je tak třeba vnímat do jisté míry jako spekulace. Zatímco Sudetoněmecký landsmanšaft uvádí ve svých materiálech skupinu o velikosti 3,8 milionu osob⁸ a toto číslo přebírá i autorka Eva Hahnová⁹, tak naopak autor a velký kritik německých dějin Jiří Vacek přichází s číslem okolo 2,5 milionu Němců¹⁰. Protože organizace Sudetoněmeckého landsmanšaftu neuvádí, kde a jak výpočet vznikl, a ve Spolkové republice Německo v současné době není znám přesný registr osob kalkulující s veličinou původu německých občanů, není možné přesně určit, který odhad je správný. Ve Spolkové republice Německo žije mnoho národnostních menšin, jakož i nové generace přistěhovalců v důsledku druhé světové války, ale mnoho z nich je již pravděpodobně zcela integrováno a považují se za *jen* Němce a nemají potřebu přidávat k označení Němec nějaké další upřesnění jako například sudetský a taktéž nemají potřebu se organizovat ve sdruženích.

Příkladem německého občana, který jako sudetský Němec nevystupuje a ani nechce, je např. německý antifašista Lorenz Kmotr. Lorenz Kmotr je Němec, který se narodil v českém Chebu. V roce 2011 uvedl, že označení sudetský Němec odmítá z toho důvodu, že je to uměle vytvořené označení sloužící pro politickou propagaci. Sudetoněmecký landsmanšaft pak

⁶ Hahnová, 2002:19-21

⁷ Hahnová, 1999: 39

⁸ Sudetendeutsche Landsmannschaft

⁹ Hahnová, 1999: 29

¹⁰ Vacek, 2013: 238

označil za organizaci, která situaci zbytečně rozdmýchává, a to třeba tím, že stále slepě trvá na zrušení tzv. Benešových dekretů, i když se jedná o historický dokument, který odstranit nelze. Pro česko-německé vztahy by pak dle Lorenze Kmotra bylo nejpřínosnější, kdyby Sudetoněmecký landsmanšaft svou činnost omezil.¹¹

Sudetoněmecký landsmanšaft v současnosti uvádí, že počet členů této organizace je 200 000.¹² Ovšem ani toto číslo nelze brát za přesnou kalkulaci, a to ze tří důvodů. Prvním důvodem je, že se domnívám, že Sudetoněmecký landsmanšaft příliš neaktualizuje údaje uváděné na svých webových stránkách, ať již je důvod jakýkoliv. Druhým důvodem jsou opět rozpory v jednotlivých zdrojích, kdy např. autor Pavel Macháček ve své knize uvádí číslo 100 000 členů.¹³ Dalším sporným bodem je, že členem Sudetoněmeckého landsmanšaftu se může stát každý (samozřejmě kromě Němců, kteří prokáží svůj původ), kdo vysloví souhlas s činností organizace.¹⁴ To logicky znamená, že členem se může stát např. i Američan, který v České republice nikdy nebyl, ale souhlasí s činností organizace. V tomto směru tedy počet členů působí nedůvěryhodně. Autorka Eva Hahnová k tomuto uvádí, že i kdyby počet skutečných sudetských Němců byl odvozen od počtu členů Sudetoněmeckého landsmanšaftu, neubírá to organizaci nic na její legitimnosti. Proto je dle jejího názoru nutné dojít ke kompromisu na obou stranách a problém s požadavky organizace vyřešit, neboť zkušenosti ze světa ukazují, že spolky vykazující dlouhodobě nespokojenost založenou na pocitu sounáležitosti, zde se projevující v národní identitě, umí být neústupné a trvalé ještě po mnoho generací.¹⁵

3. Založení organizace

Vzhledem k tomu, že sudetští Němci, kteří byli nuceni opustit československé pohraničí, se potýkali s velkými ekonomickými a sociálními problémy, působila organizace nejprve spíše jako humanitární organizace založená právě s cílem pomoci vysídleným Němcům. Na začátku, tedy těsně po druhé světové válce, vykonávala funkci landsmanšaftu církev jako jedna z mála organizací, která nebyla válkou zničena a rozpuštěna. V letních měsících roku 1945 vznikla Církevní organizace ve Frankfurtu nad Mohanem, která se

¹¹ České národní listy, *Z programových dokumentů tzv. sudetoněmeckého landsmanšaftu*, 2015

¹² Sudetendeutsche Landsmannschaft

¹³ Macháček, 2002: 117

¹⁴ Sudetendeutsche Landsmannschaft

¹⁵ Hahnová, 1999: 331

zaměřila na pomoc Němcům, kteří přišli z Československa. Na podzim roku 1945 pak byla založena pobočka organizace v Mnichově.¹⁶

Protože americké okupační orgány neschvalovaly činnost spolků zaměřujících se na jednu etnickou skupinu, vzniklo v bavorském městě Memmingem první oficiální sdružení nesoucí název Sudetoněmecký landsmanšaft až v roce 1948 po zrušení tohoto zákazu. Následovalo zakládání mnoha dalších okresních organizací sdružující sudetské Němce.¹⁷

První organizace, která zaštiťovala všechna sdružení jako celek, vznikla 16. ledna 1949 a byla jí Zemská organizace Sudetoněmeckého landsmanšaftu. V témže roce také organizace přijala svůj první program, který je známý jako Eichstättská adventní deklarace. V deklaraci z roku 1949 se mimo jiné uvádí: *„Naším bezpodmínečným požadavkem je navrácení domova v jazykových hranicích z roku 1937. Nezpochybňujeme přitom historicko-geografické danosti Čech a Moravy ani karpatského prostoru. (...) Zároveň jde však o ustavení snesitelných vztahů mezi Německem a jeho západoslovanskými sousedy. Předpokladem i pro to by byla připravenost Čechů a Poláků vrátit vyhnaným Němcům jejich domov.“*¹⁸

V lednu roku 1950 se setkali zástupci jednotlivých okresních sdružení a do té doby zemská organizace se stala organizací národní, sdružující zájmy všech do té doby zformovaných sudetoněmeckých celků. Mluvčím národní organizace se stal Rudolf Lodgman von Auen, bývalý poslanec československého Národního shromáždění, německý občan, který byl v roce 1945 vysídlen z Teplic.¹⁹

V 50. letech 20. století se landsmanšaft dále pokoušel navázat kontakt se zástupci Československa. Jednal s nimi například generál Lev Prchala, exilový politik v Londýně, který veřejně vystupoval proti politice Edvarda Beneše. V roce 1954 došlo k podpisu Wiesbadenské úmluvy. Za Český národní výbor Úmluvu podepsal Vladimír Pekelský a právě generál Lev Prachala. Bod třetí Wiesbadenské úmluvy zní: *„Obě strany považují návrat sudetskoněmeckých vyhnanců do jejich domoviny za spravedlivý a tudíž samozřejmý.“*²⁰ Wiesbadenská dohoda z roku 1954 pak byla ještě mnohokrát skloňována v budoucích jednáních mezi oběma zeměmi, ovšem na české straně nebyla nikdy akceptována.

¹⁶ Hruška, 2002: 89

¹⁷ Hruška, 2002: 91

¹⁸ České národní listy, *Eichstättská adventní deklarace*

¹⁹ Kural, 1996: 42

²⁰ České národní listy, *Wiesbadenská úmluva*

Další významnou událostí pro historii landsmanšaftu byla skutečnost, že v roce 1954 se mezi tradiční tři kmeny Spolkové země Bavorsko, zařadili také sudetští Němci jako čtvrtý kmen. Historie germánských kmenů přitom sahá hluboko do starověku. Tři původní kmeny obývající Svobodný stát Bavorskou jsou Bavoři, Frankové a Švábové. Svobodný stát Bavorsko také převzal patronát nad organizací Sudetoněmeckého landsmanšaftu.²¹

3.1. Sudetoněmecký program 20 bodů

Dne 7. května 1961 bylo organizací přijato Stanovisko Sudetoněmecké rady k sudetské otázce, neboli hlavní programový dokument 20 bodů. Dodnes je tento program jeden z nejvýznamnějších dokumentů Sudetoněmeckého landsmanšaftu, z kterého organizace čerpá a díky kterému vymezila svůj předmět činnosti.²²

Program 20 bodů tvoří páteř sudetoněmeckého problému či sudetoněmecké otázky a zároveň reprezentuje směr chápání minulosti z pohledu sudetských Němců. Tedy směr, který je velmi odlišný od pohledu české strany. To, že historie je chápána zainteresovanými stranami většinou odlišně, není u odborné veřejnosti nic nového a tento úhel pohledu je nutné aplikovat i na závěry a požadavky, které Sudetoněmecký landsmanšaft prezentuje a které tak jsou logicky odlišné od pojetí věci ze strany Československa, potažmo České republiky. Pokud ale ani jedna ze zainteresovaných stran není schopna ustoupit ze svých cílů nebo pochopit stranu druhou, otevírá se spor, který nemá řešení a nikdy nebude možno dojít ke konsensu, popř. kompromisu.

Sudetoněmecký program se dá rozdělit do dvou částí. Tou první je *Rückblick* neboli pohled zpět do minulosti a reprezentuje prvních deset bodů programu. Pavel Macháček, který ostře vystupuje proti požadavkům a interpretaci historie Sudetských Němců, označuje tento program za „*nestoudný, nehorázný, nelegitimní a požadavky v něm za agresivní*“²³, což jsou nejspíše příliš expresivní výrazy, nicméně výklad historie z pohledu sudetských Němců by se jako expresivní dal vyjádřit také.

V prvním bodě se program vrací do roku 1919. Sudetští Němci v něm poukazují na to, že byli do československé společnosti zařazeni násilně a bez svobodného práva na sebeurčení. Následně je jako den, od kterého se příkoří způsobované sudetským Němcům začalo odvíjet, označen 4. březen 1919. V tento den byla armádou potlačena generální stávka v československém pohraničí. Dále se Sudetoněmecký landsmanšaft vyhrazuje proti tomu, že

²¹ Hruška, 2002: 94

²² Potočný, 1998, 129

²³ Macháček, 2002: 116-117

v minulosti bylo Československo charakterizováno jako národní stát Čechů a Slováků a v jeho názvu nebyla zohledněna početná německá skupina obyvatel. Další bod interpretuje události roku 1938 a je zde opět skloňován pojem právo na sebeurčení. Obsahem zbylých bodů je Mnichovská dohoda a vyhnání německy mluvícího obyvatelstva, které je hodnoceno jako nespravedlivý a zavrženíhodný čin.²⁴

Druhá část Sudetoněmeckého programu nese název *Ausblick*. Zaměřuje se na pohled do budoucna a hovoří o nárocích a požadavcích, které Sudetoněmecký landsmanšaft hodlá uplatňovat v rámci své politiky. Je to především skutečnost, že se sudetští Němci nikdy nesmíří s vyhnáním ze své vlasti, dále právo na sebeurčení a právo na domov, které ale nesmí být uplatňováno na úkor druhé strany. Obě strany by tedy měli svůj vztah budovat na základě přátelství, jakož i péči o společnou evropskou integraci.²⁵

3.1.1. Právo na domov

Článek č. 8 a 14 Listiny základních práv a svobod České republiky hovoří o právu každého na domov a jako zásah do osobní svobody hodnotí vytržení z místa, které člověk považuje za svůj domov.²⁶ Mezinárodní právo se dále opírá o základní pilíř, což je premisa, že stát je tvořen třemi složkami, a to obyvatelstvem, územím a státní mocí. Vzhledem k této myšlence proto není možné odtrhnout obyvatelstvo od vlasti, protože v tu chvíli by stát zanikl kvůli absenci základní složky.

Z výše uvedených důvodů není možné, aby odsun obyvatelstva byl ukotven v jakékoli mezinárodní smlouvě, protože taková smlouva by byla v rozporu s mezinárodním právem. Z této premisy také vychází kritika Sudetoněmeckého landsmanšaftu Postupimské dohody z roku 1945, kterou naopak česká strana bere jako legalizaci odsunu německého obyvatelstva na konci druhé světové války.²⁷

Ač je na výše uvedené analýze ukázáno, že právo na domov, které Sudetoněmecký landsmanšaft ukotvil do svého programu, je oprávněné, je současně nutné podotknout, že např. zmíněná Listina základních práv a svobod vznikla až po druhé světové válce a po zohlednění zásady retroaktivity ji stěží můžeme uplatnit. Je možné vyjádřit lítost nad historickými událostmi, ale není možné domáhat se zadostiučinění na základě mezinárodního práva, tak jak se o to Sudetoněmecký landsmanšaft pokouší.

²⁴ Sudetendeutsche Landsmannschaft

²⁵ Sudetendeutsche Landsmannschaft

²⁶ Listina základních práv a svobod, komentář

²⁷ Blaive, 2003: 23

3.1.2. Právo na sebeurčení

O právu na sebeurčení mluví podrobně Všeobecná deklarace lidských práv OSN,²⁸ ovšem i zde je nutno použít jako v předchozím případě zásadu retroaktivity, která nemůže platit zpětně, a současně nutno zmínit, že to byla právě druhá světová válka, jejíž hrůzy a spáchané zločiny zapříčinily, že byla přijata opatření, jako např. Všeobecná deklarace lidských práv. Dalším hlediskem je výklad pojmu, který obvykle bývá vykládán tak, že princip sebeurčení dává každému jednotlivému národu právo na založení vlastního státu²⁹ a pokud se podíváme na dějiny dvacátého století, konkrétně na rok 1938, pak to bylo právě právo na sebeurčení, na základě kterého byli Češi vyhnáni ze Sudet. Působí tedy úsměvně, že na základě stejného práva legalizují sudetští Němci své požadavky.

3.1.3. Zrušení Benešových dekretů

Dalším ze základních požadavků Sudetoněmeckého landsmanšaftu je zrušení tzv. Benešových dekretů neboli Dekretů prezidenta republiky, které Edvard Beneš vydal v exilu během druhé světové války. Zrušení dekretů je mimo jiné nejspíš jedním z nejznámějších a tudíž i nejtraskavějších požadavků organizace. Na základě dekretů byli na území Československa zbaveni veškerých svých práv, jakož i majetkových, všichni Němci a Maďaři.³⁰

S tzv. Benešovými dekrety také souvisí tzv. Amnestijní zákon z roku 1946. V jeho § 1 je uvedeno: „*Jednání, k němuž došlo v době od 30. září 1938 do 28. října 1945 a jehož účelem bylo přispěti k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů, není bezprávné ani tehdy, bylo-li by jinak podle platných předpisů trestné.*“³¹

Jak tzv. Benešovy dekrety, tak Amnestijní zákon jsou z hlediska dnešní společnosti právními normami těžko použitelnými. Rozhodně ale jejich existence vypovídá o tom, že základ, na kterém vznikaly, může být jen těžko slučitelný s demokratickými zásadami. Proto je nepochybně nutné tuto část našich dějin odsoudit.

3.1.4. Majetkové požadavky

O sudetské otázce existuje nepřeberné množství publikací a literatury. Téměř v každé práci jsou zmiňovány majetkové požadavky jako jeden ze základních cílů Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Ovšem jen zlomek těchto prací hovoří o velikosti požadovaných reparací za

²⁸ OSN

²⁹ Žaloudek: 1996:337

³⁰ Beneš: 2011

³¹ Předpis č. 115/1946 Sb.

zabavený majetek na území Sudet a konkrétní finanční kalkulaci. Když v roce 1997 podepisoval kancléř Spolkové republiky Německo Helmut Kohl česko-německou deklaraci tak prohlásil, že majetkové otázky nadále zůstávají otevřené.³² Stejně tak nejspíš stále zůstává otevřena i otázka o jakém a jak velkém majetku je vůbec řeč.

V první řadě nutno říci, že ve věci majetkových budou ve vztahu k Německu stát proti sobě vždy dvě pohledávky. Ta první – česká, či československá, je pohledávka vzniklá nárokem Československa na poválečné reparace za škody způsobené během druhé světové války nacistickým Německem. Poválečné dohody sice přičly Československu reparační nárok, ovšem dluh nebyl nikdy umořen. Ta druhá pohledávka, bez pochyby by měla být nižší, jsou nároky sudetských Němců, kteří požadují odškodnění za majetek zanechaný v Československu, jakož i odškodnění za újmu, která jim odsunem byla způsobena.³³

Dne 10. ledna 1992 bylo ve vydání *Sudetendeutsche Zeitung* publikována stať, která naprosto jasným způsobem formuluje postoj Sudetoněmeckého landsmanšaftu k výše popsané české pohledávce vůči Německu. Z toho důvodu, že mezi Československem a nacistickou Německou říší nebyl nikdy vyhlášen válečný stav, nemůže existovat ani žádný reparační nárok Československa.³⁴ Tímto názorem tedy Sudetoněmecký landsmanšaft popřel závěry všech poválečných konferencí a na nich přijatých dohod a smluv.

Co se týče osob, které mají nárok na náhradu škody způsobenou jim odsunem z Československa, i zde zastává Sudetoněmecký landsmanšaft poněkud překvapivé závěry. Nárok mohou uplatňovat všichni němečtí státní příslušníci, kteří v předmetné době vlastnili majetek nebo majetek užívali jako vlastníci, popř. jejich dědicové nebo fyzické či právnické osoby oprávněné k tomu smlouvou.³⁵

3.2. Struktura organizace

Důležitou událostí při ustanovení struktury Sudetoněmeckého landsmanšaftu bylo v roce 1954 založení Spolkového shromáždění. Při té příležitosti byly také zveřejněny stanovy organizace hovořící o cílech, kterými jsou udržování tradic, prosazení práva na domov a práva

³² Kural, 1998: 75

³³ Česká národní listy, *Majetkové požadavky přesídlených Němců z ČSR – a čs. reparační nároky vůči SRN*

³⁴ Kural, 1998: 80

³⁵ Kural, 1998: 75

na sebeurčení, účast na národnostním rozdělení Evropy a zastupování spolku ve věci nároků na majetkové odškodnění.³⁶

Struktura Sudetoněmeckého landsmanšaftu je uspořádána do dvou částí. První částí je organizace členů dle bydliště ve Spolkové republice Německo, která odpovídá správnímu členění země. Okresní a krajské skupiny jsou následně zastoupeny v jednotlivých spolkových zemích a dále ve skupině celostátní. Druhá část pak uspořádává členy dle toho, k jakému místu náleží ve spojení k České republice. Pro případ tohoto dělení bylo zavedeno 14 krajů, kam patří např. Krušné hory, Středohoří nebo Polabí. V rámci krajů poté ještě existuje 75 okresů.³⁷

Parlamentem organizace je Spolkové shromáždění Sudetoněmeckého landsmanšaftu, ve kterém zasedá 70 členů a přizváni jsou i zástupci z rakouské organizace. Nejvyššími představiteli landsmanšaftu jsou předseda a mluvčí organizace, ti také zasedají ve spolkovém shromáždění. Dalším orgánem je Sudetoněmecká rada, kterou tvoří zástupci krajů a okresních vedoucích. Předseda rady taktéž zasedá ve spolkovém shromáždění.³⁸

Jak již bylo uvedeno v jedné z předchozích kapitol, patronát nad celou organizací převzala spolková země Bavorsko, která také organizaci podporuje finančně. Finanční prostředky jsou spravovány v Sudetoněmecké nadaci.³⁹

4. Rok 1989 v Československu

V této kapitole bude popsán vývoj situace v sudetské otázce v průběhu let, počínaje rokem 1989, ve kterém v Československu došlo ke změně politického uspořádání. Text je zaměřen jak na požadavky ze strany Sudetoněmeckého landsmanšaftu, tak na reakce ze strany Československa, popř. je dán prostor i mezinárodní situaci.

Rok 1989 odstartoval velké politické změny v Československu, které byly zakončeny politickým převratem a ukončením doby vlády jediné politické strany, Komunistické strany Československa. Politická revoluce v Československu byla v Sudetoněmeckém landsmanšaftu provázena novými nadějemi. Organizace se připravovala na nové vyjednávání a chtěla co nejvíce využít šanci v podobě změny politického uskupení. Odstranění totalitního systému

³⁶ Sudetendeutsche Landsmannschaft

³⁷ Kural, 1996: 39

³⁸ Kural, 1996: 39

³⁹ Kural, 1996: 39

z Československa nabídlo organizaci nový směr, kterým se mohla ubírat při prosazování svých požadavků, jako právo na domov a právo na sebeurčení sudetských Němců.

Novým prezidentem Československa se stal Václav Havel. Dne 23. prosince 1989, šest dní před svým zvolením, při svém vystoupení v Československé televizi Václav Havel uvedl, že sudetským Němcům patří dle jeho názoru omluva. Sudetoněmecký landsmanschaft omluvu přijal a snahu o usmíření kvitoval, nicméně omluvu jako takovou rozhodně nepovažoval za dostatečné odškodnění. Následoval Novoroční projev, v této době již prezidenta Václava Havla, který byl na Pražském Hradě přednesen dne 1. ledna 1990 a v němž Václav Havel nastínil, že jako prezident Československa bude usilovat o dobré diplomatické vztahy se sousedními státy, tedy i se Spolkovou republikou Německo.⁴⁰

Václav Havel navštívil Spolkovou republiku Německo, konkrétně město Mnichov, ihned 2. ledna 1990. Při setkání s nejvyššími státními představiteli Spolkové republiky Německo Václav Havel opět vyjádřil lítost nad divokým odsunem německých obyvatel po skončení druhé světové války z Československa, což ovšem v Československu vyvolalo rozporuplné reakce a poměrně rychle následovala ozvěna z politických kruhů. Dne 3. ledna 1990 vydalo Koordinační centrum politického hnutí Občanské fórum prohlášení, ve kterém rázně odmítlo požadavek některých institucí Spolkové republiky Německo, které požadovaly oficiální omluvu československé vlády za odsun sudetských Němců z Československa po konci druhé světové války. Současně prohlášení obsahovalo sdělení, že současné hranice mezi státy jsou nedotknutelné a jakékoliv reparace sudetským Němcům jsou nepřijatelné.⁴¹

Petr Pithart následně vyjádřil roztrpčení, a to nejen své, ale i ostatních členů Občanského fóra, nad tím, že se Václav Havel k tak kontroverznímu tématu vůbec vyjadřoval, aniž by se s někým poradil. Pithart sám říká, že z toho důvodu, že se o téma již mnoho let předtím hluboce zajímal, věděl, že je nutné téma naprosto tabuizovat, aby uklidnil veřejnost.⁴²

Autorka Eva Hahnová k tomuto tématu, tedy absenci veřejné debaty a nejednotě v československé vládě, uvádí, že česká strana často poukazuje na neadekvátní reakci sudetských Němců na veřejnou omluvu Václava Havla. Ovšem německá strana zase poukazuje na skutečnost, že Václav Havel byl pouze jednotlivec, který směrem k sudetským Němcům promluvil a nebyl následován žádnou vládou ani politickou stranou. Němci proto

⁴⁰ Havel, 1990

⁴¹ Občanské fórum, 1990

⁴² Pithart, 1998: 7

postrádají slova lítosti a omluvná gesta, která by přicházela z české politické scény a která by tak dodala slovům Václava Havla hlubšího významu.⁴³

Prezident Václav Havel byl z české strany mnohokrát negativně posuzován kvůli svému, dle kritiků přespříliš vstřícnému, postoji k německým a rakouským obyvatelům a jejich majetkovým nárokům. V této souvislosti byl kritizován i výběr vedoucího prezidentské kanceláře, kterým Václav Havel jmenoval Karla Schwarzenberga, dědice šlechtického titulu, který se do rodného Československa vrátil po změně politického systému z Rakouska.

4.1. Richard von Weizsäcker v Praze

V březnu roku 1990 navštívil na pozvání Václava Havla Československo prezident Spolkové republiky Německo Richard von Weizsäcker. Václav Havel měl při této příležitosti 15. března 1990 na Pražském hradě projev, ve kterém řekl, že období nacistické okupace v Československu trvající šest let, postačovalo k tomu, že se národ nakazil bacilem zla. V té době se objevili udavači, kteří se činili nejen během války, ale také po ní. Navzájem si škodili i občané žijící vedle sebe, a ač byl národ spravedlivě rozhořčen, přijal za svůj princip kolektivní viny, který je nutné označit za nemorální. Místo toho, aby se spravedlivě a řádně soudili všichni ti, kteří zradili svůj stát, jednal národ impulzivně a vyhnal své sousedy a spoluobčany ze země, čímž je potrestali trestem, který v našem právním řádu nijak ukotven nebyl. Proto by se spíše než o trestu mělo mluvit o pomstě. Navíc národ své spoluobčany nevyhnal na základě prokázaného provinění, ale na prostém základě toho, že byli příslušníci určitého národa. A tak, ačkoli jsme se domnívali, že vykonáváme spravedlnost, ublížili jsme mnoha nevinným lidem a především ženám a dětem. Protože se historie opakuje, neublížili jsme jen těm, které jsme vyhnali, ale daleko více jsme ublížili sami sobě a s násilím a utlačováním jsme se vypořádali tak, že jsme si ji sami vpustili do našeho chování a našich duší. Tato skutečnost se nám ale obratem vrátila, a to v podobě naší vlastní neschopnosti vypořádat se s dalším zlem přicházejícím v rámci jiné totality. Toto zlo navíc mnoho z nás aktivně pomáhalo rozprostřít se v naší krajině.⁴⁴

Ač byl tento projev Václava Havla veřejností hojně diskutovaný a odsuzovaný, ze strany Richarda von Weizäckera se mu dostalo odpovídající reakce. Prezident Spolkové republiky Německo se veřejně omluvil za okupaci Československa nacistickým Německem.

⁴³ Hahnová, 1999: 330

⁴⁴ Havel, 1990

4.2. Jednání v Mnichově

Československá vláda si byla vědoma, že získání Spolkové republiky Německo, blízkého souseda, jako partnera, bude do budoucnosti velmi výhodné, a protože spory vedené o sudetské území a majetek bylo pravděpodobně nejvíce třaskavým tématem mezi oběma zeměmi, bylo nutné dojít v tomto ohledu ke konsensu. To bylo také bezpochyby důvodem cesty zástupců Československa na sudetoněmecké dny svátků Božího hodů svatodušního, konajícího se v měsíci červnu roku 1990, jakož i na následná jednání v německém Mnichově dne 11. června 1990 mezi předsedou vlády Petrem Pithartem a mluvčím Sudetoněmeckého landsmanšaftu Franzem Neubauerem.⁴⁵

Sudetoněmecký problém a postoje obou stran měla již definitivně vyřešit schůze v Mnichově za účasti federálního předsedy vlády Mariána Čalfy a mluvčím Sudetoněmeckého landsmanšaftu Franzem Neubauerem. Dlouhá jednání ovšem přinesla naprosto opačný výsledek, než byl očekáván. Nejenom že postoje ve věci Sudet nebyly oficiálně formovány, situace se navíc nepříjemně vyostřila. Zatímco zástupce československých zájmů Marián Čalfa navrhoval „obrátit list“ a již se nevracet k událostem, které následovaly po konci druhé světové války, bylo toto řešení pro zástupce obhajující zájmy sudetských Němců naprosto nepřijatelné.⁴⁶

Franz Neubauer následně poslal oficiální dopis Petrovi Pithartovi. Neubauer zde shrnul historii vztahů obou stran od roku 1918 a připustil, že historické události jsou sice nevratné, nicméně je nutné, aby došlo k úplnému odškodnění znevýhodněné strany. Pouze projevená lítost není dle jeho názoru dostačujícím řešením. Proto je důležité, aby obě strany navázaly na jednání z let minulých a společně stanovily body, od kterých se odškodňování sudetských Němců budou odvíjet. Těmito body jsou např. právo na vlast, dle kterého každý, kdo projeví zájem žít v Československu, musí takovou možnost mít a nesmí mu být v žádném případě toto právo upíráno. Dále je to např. skutečnost, že veškerá vyvlastnění byla zásahem do soukromého vlastnictví sudetských Němců a jako taková musí být odčiněna v plné výši, aniž by se to dotklo třetích osob. Neubauer se nicméně v dopise vyjádřil i v tom smyslu, že

⁴⁵ Petr Pithart dostal následně v roce 2004 v Mnichově Evropskou medaili za zásluhu o otevřenou diskuzi v česko-německých vztazích. Petr Pithart si medaili odmítl převzít.

⁴⁶ Kural, 1998: 9

rozumí nelehké situaci Československa a že nikdo ze sudetských Němců požadujících odškodnění nechce od Československa nic nemožného, ani mu nechce nijak škodit.⁴⁷

Petr Pithart na dopis mluvčího Sudetoněmeckého landsmanshaftu sám oficiálně neodpověděl, nicméně pověřil tímto úkolem svého tiskového mluvčího Petra Příhodu. Tiskový mluvčí předsedy vlády se vyjádřil v tom směru, že Sudetoněmecký landsmanshaft musí vyčkat na jednání vlád obou zemí, které budou směrodatné jak pro něj, stejně tak jako pro československou stranu.⁴⁸

4.3. Smlouva o dobrém sousedství a přátelské spolupráci

Československá vláda se po neúspěšném jednání v Mnichově jasně vymezila, a to tak, že v následujících jednáních o Sudetech bude za jediného partnera k diskuzi považovat německou vládu. Základním kamenem pro budování vztahů mezi oběma zeměmi byla Smlouva mezi Českou a Slovenskou Federativní republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci, o které se jednalo již přibližně od poloviny roku 1990. Smlouva byla uzavřena 27. února 1992 a na Pražském hradě ji podepsal československý prezident Václav Havel a německý kancléř Helmut Kohl. Samotný podpis smlouvy vyvolával rozporuplné reakce a provázelo ho silné napětí, které vyvrcholilo demonstrací přibližně dvou tisíc lidí před Pražským hradem v době ceremoniálu provázejícího podpis této mezinárodní smlouvy.⁴⁹

Československá vláda požadovala, aby v jednom ze třiceti pěti článků Smlouvy o dobrém sousedství a přátelské spolupráci bylo také uvedeno, že německá strana uznává neplatnou Mnichovskou dohodu, a to od samého začátku. Tedy, že tato smlouva nikdy nevstoupila v platnost. Československá vláda byla ovšem při tomto jednání neúspěšná a německá strana na tento požadavek nepřistoupila. Německý kancléř Helmut Kohl k tomu řekl: *„Spolková vláda mnichovskou dohodu pokládá za neplatnou, ale kdyby to bylo od samého počátku, byly by právní důsledky pro sudetské Němce velmi velké. Ve smlouvě z roku 1973 jsme s Prahou dosáhli formulace, která je převzata i do nové smlouvy. Kdo chce dobrý vývoj vzájemných vztahů, měl by akceptovat to, co lze akceptovat z německé strany.“*⁵⁰

⁴⁷ Habel, 2003: 922

⁴⁸ Kural, 1998: 10

⁴⁹ Houžvička, 2015: 406

⁵⁰ Český rozhlas, *Dlouhá cesta k československo-německé smlouvě skončila před 20 lety*, 2012

Se Smlouvou o dobrém sousedství a přátelské spolupráci tak nakonec nebyla spokojena ani jedna ze zainteresovaných stran. Zatímco zástupcům Československa vadilo již výše popsané neuznání neplatnosti Mnichovské dohody, zástupcům sudetských Němců se nepodařilo do smlouvy prosadit své požadavky a následně zaujali ke smlouvě negativní postoj. Proto Smlouva o dobrém sousedství a přátelské spolupráci do vztahů se Sudetoněmeckým landsmanšaftem kýžený posun nepřinesla.⁵¹

4.4. Vznik České republiky

Dne 31. prosince 1992 zanikla Česká a Slovenská Federativní republika a od 1. ledna 1993 existovaly již dva státy, Česká republika a Slovenská republika. Rozpad Československa byl pro Sudetoněmecký landsmanšaft novým impulzem k pokusům o navázání jednání. Organizace především chtěla využít oslabení nové české vlády a otevřít jednání z pozice silnějšího partnera, který snáze druhé straně vnutí své požadavky. Předsedkyně Spolkového sněmu Rita Süßmuthová vyzývala českou vládu, aby jednala se sudetskými Němci a aby ve věci bylo konečně dosaženo shody prostřednictvím jednání poslanců obou stran. Rita Süßmuthová se nepochybně snažila o to, aby z tématu sporu o Sudety vzniklo téma mezinárodního směru, kterým se budou zabývat parlamenty obou zemí, a tato jednání by tak probíhala na nejvyšší úrovni. Ovšem z české strany nebyla tato výzva předsedkyně Spolkového sněmu vyslyšena a česko-německý spor se tak nestal tématem nejvyššího národního zájmu. Z toho důvodu nastalo ve vzájemných vztazích období mírné stagnace.⁵²

4.5. Projev Václava Havla v roce 1995

Dne 17.2.1995 přednesl prezident Václav Havel v pražském Karolinu projev Češi a Němci na cestě k dobrému sousedství. Tento projev byl dalším ze vztyčných bodů na cestě vyjednávání mezi oběma národy a opět přivedl k životu veřejnou debatu po období shora uvedené mírné stagnace. Václav Havel mimo jiné ve svém projevu řekl: „*Z českého hlediska je jedním z jeho důležitých a logických důsledků jednoznačné odmítnutí všech pokusů vydolovat z dávných historických událostí či nespravedlností celý soubor aktuálních politických či právních požadavků a nároků zpochybňujících samu půdu, na níž stojí poválečné evropské uspořádání.*“⁵³

⁵¹ Houžvička, 2015: 406

⁵² Kunštát, 1998: 204

⁵³ Havel, 1995

Dále uvedl, že podněty, které ze Spolkové republiky Německo ve věci sudetské otázky přicházejí, nejsou sice nijak přespříliš důrazné, nicméně existují, a česká veřejnost je vnímá více než citlivě. Proto je povinností prezidenta republiky, aby zcela jasně řekl, že Česká republika je sice dědicem československé státnosti, nicméně ani jednu ze dvou světových válek nerozpoutala, ani se na nich nijak nepodílela, a proto není odpovědná za odškodnění jejich následků.⁵⁴

Václav Havel současně rázně odmítl, že by se Česká republika měla upravováním svého právního řádu podílet na reparacích za historické události tím způsobem, že poškozena bude současná generace. Prezident taktéž poukázal na to, že jsou stále nesplacená odškodnění za činy, které spáchala nacistická vláda, a že v žádném případě nemohou být a ani nikdy nebudou splaceny dluhy, které vznikly v důsledku krutovlády nacistického režimu a hrůz, kterých se nacisté dopustili na nás a našich předcích. Stejně tak nikdy nebudou nahrazeny desítky tisíc umučených a zavražděných obětí, stejně jako veškeré mravní, politické a hospodářské ztráty, které způsobila Mnichovská dohoda, jakož i následná nacistická okupace, druhá světová válka a všechny následky, které si Československo z kruté války odneslo.⁵⁵

Václav Havel dále mluvil za občany České republiky, které označil za realisticky smýšlející a kteří v žádném případě nehodlají po současných generacích občanů Spolkové republiky Německo požadovat reparace a skládat před ně účty za všechny napáchané škody a příkoří, které České republice, potažmo Československu, způsobily generace minulé, tedy jejich otcové, dědové a pradědové. Stejně jako občanům Spolkové republiky Německo nehodlají občané České republiky skládat účty ani před národy bývalého Sovětského svazu, protože stejné škody, jako nacistický režim, způsobily Československu také desítky let života v komunistickém režimu. Z toho důvodu by byli bláhoví ti, kteří by se domnívali, že mohou od České republiky žádat materiální náhradu za poválečný odsun obyvatelstva. Stejně jako nacistický režim, tak i Mnichovská dohoda a druhá světová válka patří do historie a jedinou nápravu, kterou můžeme žádat je snažit se, aby se již nic podobného neopakovalo a žádné škody již způsobeny nebyly. Jedinou cestou k tomu pak je pochopení této historie a důvodů, které k ní vedly. Představitelé Spolkové republiky Německo se již dávno veřejně vyrovnali

⁵⁴ Havel, 1995

⁵⁵ Havel, 1995

s vinou Německa za činy spáchané nacismem, a to aniž by se pokoušeli o nemožné, tedy vrátit se v dějinách na začátek dvacátého století někam do hluboké historie.⁵⁶

Projev Václava Havla, který byl podán velmi emotivně, byl českou veřejností přijat kladně a souhlasně. Český prezident vzkázal sudetským Němcům, že v České republice budou vždy vítáni jako přátelé, kteří ctí domovy a kraje jejich předků, a současně oba národy vyzval, aby v budoucnosti v rámci Evropské unie společně budovali společnost postavenou na základech společné historie a tedy možného vzájemného pochopení.⁵⁷

Po projevu Václava Havla byl obrazně řečeno míček na německé straně a německá vláda byla tlačena veřejností, aby na pomyslnou výzvu z Čech odpověděla. Dne 17.3.1995 přednesl svůj projev německý ministr zahraničí Klaus Kinkel. Zástupce německé vlády ocenil snahu českého prezidenta sjednat ve věci sudetského sporu nápravu a dovést oba národy ke konečnému usmíření. Současně však vyjádřil i rozhořčení nad některými tezemi, které Václav Havel použil. Tím bezesporu narážel na Havlovo širší historické pojetí bezpráví, které bylo sudetským Němcům způsobeno, ve vztahu k újmě, která byla v historii způsobena Čechům ze strany nacistického Německa. I když tato část Havlova projevu byla Klausem Kinkelem odsouzena, neuzavřel ministr zahraničí možnou cestu ke smíru obou stran a tak mohla následovat další etapa vzájemného vyjednávání.⁵⁸

Ovšem ten, kdo projev Václava Havla odsoudil bez výjimek, byl mluvčí Sudetoněmeckého landsmanšaftu Franz Neubauer. Zasedání organizace probíhalo v měsíci březnu roku 1995 a právě zde Neubauer prohlásil, že český prezident sice přiznal, že sudetští Němci byli kráceni na svých právech v době po druhé světové válce, ale tuto utrpenou škodu naprosto bagatelizoval, když ji spojil dohromady s výroky a škodě, kterou trpěl český národ. Franz Neubauer svoje prohlášení ukončil slovy, že Sudetoněmecký landsmanšaft bude dál postupovat ve věci odškodnění a ze svých požadavků nesleví ani teď, ani v budoucnosti. Současně vyzval německou vládu, aby blokovala přistoupení České republiky k Evropské unii, a to do té doby, dokud Česká republika nepřijme opatření, kterým budou zrušeny tzv. Benešovy dekrety.⁵⁹

⁵⁶ Havel, 1995

⁵⁷ Kural, 1998: 19

⁵⁸ Kunštát, 1998: 51

⁵⁹ Kural, 1998: 24

O tzv. Benešových dekretůch jednal v roce 1995 i Ústavní soud České republiky, ovšem návrh na zrušení dekretů byl nálezem č. 5/1995 Sb. zamítnut.⁶⁰

4.6. Česko-německá deklarace

Rok 1995 byl pro sudetský spor významným. V tomto roce odstartovala jednání vedoucí k Česko-německé deklaraci o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji, kterou 21. ledna 1997 podepsali v Praze předseda vlády Václav Klaus, spolkový kancléř Helmut Kohl, jakož i oba ministři zahraničí České republiky a Spolkové republiky Německo. Česko-německá deklarace obsahuje osm článků, které hovoří v první řadě o přiznání odpovědnosti obou stran za historické události a křivdy způsobené oběma národům. Současně se článkem sedm Česko-německé deklarace zakládá česko-německý fond budoucnosti a obě strany svými podpisy stvrzují, že do fondu vloží počáteční vklad, který bude sloužit k financování projektů společného zájmu obou národů.⁶¹ Z mezinárodního hlediska byla Česko-německá deklarace pro oba národy velkým úspěchem, a to vzhledem k minulým jednáním. Obě strany se zavázaly hledět do budoucnosti a již nelpět na historických událostech a současně respektovat názory obou stran, a to za předpokladu, že se tyto názory liší a lišit budou.

Mluvčí Sudetoněmeckého landsmanšaftu Franz Neubauer Česko-německou deklaraci rázně odmítl, a to hned na únorovém zasedání v roce 1997. Kritika Neubauera stála na stejných základech jako kritika předchozích kroků obou vlád. Neubauer se vymezil proti absenci použití termínu vyhnání místo odsunu, jakož i proti absenci článku, který by garantoval požadované právo sudetských Němců na domov. Stejně tak odmítl tezi, že by Česko-německou deklarací byla uzavřena debata o minulosti a křivdách, které minulost přinesla. Naopak právo na odškodnění Němců je stále legitimní a stále musí zůstat aktuální v česko-německých diskuzích. Sudetoněmecký landsmanšaft proto nemůže Česko-německou deklaraci brát za závazný dokument, který by naplňoval znaky právně závazné normy.⁶²

4.7. Návštěva Gerharda Schrödera v roce 1999

Sudetoněmecký landsmanšaft veřejně a důrazně prezentoval své výše uvedené názory na německé politické scéně. Situaci, která ve věci vztahů obou zemí panovala po podepsání Česko-německé deklarace, však nelze označit jako ovlivněnou postojem, který organizace

⁶⁰ Nález Ústavního soudu České republiky č. 8/1995 Sb.

⁶¹ Česko-německá deklarace, 1997

⁶² Kural, 1998: 24

zaujala. Možná právě naopak byly vztahy obou zemí po přijetí deklarace na dobré cestě a dále se rozvíjely. V roce 1999 přijal v německém Bonnu německý kancléř Gerhard Schröder českého předsedu vlády Miloše Zemana a o půl roku později přijel na oficiální státní návštěvu do Prahy naopak Gerhard Schröder.

Obě setkání byla v médiích hodnocena velmi pozitivně. Oba státníci se vyjádřili ve smyslu Česko-německé deklarace, tedy že minulost je skutečně uzavřena a je důležité soustředit se na budoucnost, především tedy na připravovaný vstup České republiky do Evropské unie. Německý kancléř se vyjádřil v tom směru, že Spolková republika Německo kvituje a podporuje přijetí a vstup České republiky do Evropské unie. Miloš Zeman se pak na druhou stranu distancoval od minulosti, především tedy od tzv. Benešových dekretů a uvedl, že Českou republiku čeká ještě dlouhá cesta, kterou bude nutno ujit do vstupu České republiky do Evropské unie. Bude jí nicméně ctí přijmout nabízenou pomoc Spolkové republiky Německo.⁶³

V roce 2000 se předsedou Sudetoněmeckého landsmanšaftu stal Bernd Posselt, který hned od začátku prosazoval daleko méně agresivní chování vůči České republice. Překvapivé bylo jeho prohlášení pro Mladou frontu Dnes, když řekl, že majetkové nároky pro něj nejsou na prvním místě a přátelsky uvedl, že přeci Češi a Sudetští Němci jsou součástí jedné kultury.⁶⁴

4.8. Benešovy dekrety v Evropském parlamentu

Zatímco vztahy se Sudetskými Němci mohly po vyjádření Bernda Posselta pro Českou republiku působit klidným dojmem, situace se vyostřila z jiné strany českých hranic, a to z Rakouska. V roce 1999 posílila svou pozici pravicová Svobodná strana Rakouska a společně s Rakouskou lidovou stranou utvořili vládu. Předsedou Svobodné strany Rakouska byl Jörg Haider, který se již ve volební kampani několikrát zastal odsunutých Rakušanů z Československa. Následně Jörg Haider veřejně prohlásil, že Rakousko bude blokovat vstup České republiky do Evropské unie, a to do té doby, dokud Česká republika tzv. Benešovy dekrety nezruší.⁶⁵

⁶³ ČTK, 1999

⁶⁴ iDnes.cz, *Majetek nechci, říká Bernd Posselt*, 2000

⁶⁵ iDnes.cz, *Zrušte dekrety, zní z Rakouska*, 2002

Rok 2002 a 2003 byly v Evropském parlamentu, ale i v tom českém, rehabilitovány prezidentské dekrety staré více než padesát let. Zatímco na začátku obsahovala debata široký výběr témat související s koncem druhé světové války a událostmi, které následovaly, postupem času se debata zúžila pouze na to, zda jsou tzv. Benešovy dekrety v rozporu se současným mezinárodním právem a zda následně znamenají překážku ve vstupu České republiky do Evropské unie.⁶⁶

Mediální senzace přišla na jaře roku 2002, kdy mezi sebou vedli ostrou debatu český předseda vlády Miloš Zeman, rakouský kancléř Wolfgang Schüssel a již zmíněná v Rakousku vládnoucí strana Svobodných.⁶⁷ Samozřejmě není rozhodně náhoda, že ve věci se nejvíce angažovali poslanci Evropského parlamentu z Evropské lidové strany, jejímž členem byl Bernd Posselt, který byl následně kritizován za to, že se prostřednictvím Evropské lidové strany snažil prosadit zájmy Sudetoněmeckého landsmanschaftu.⁶⁸

Zatímco se o tzv. Benešových dekretech jednalo v Evropském parlamentu, prosadilo se důrazně ve věci otázky Sudet také Sudetoněmecké krajanské sdružení v Rakousku. To oznámilo, že na Českou republiku podají hromadnou žalobu, kterou budou požadovat náhradu majetku jako odškodnění za události po roce 1945. Způsobenou škodu přitom vyčíslili na 260 miliard EUR. Ve věci se také viditelně angažoval rakouský kancléř Wolfgang Schüssel, který obě země vyzval k tomu, aby společně přijali deklaraci vzájemných vztahů a výši odškodnění odmítl.⁶⁹

Debata v Evropském parlamentu o odsunu sudetských Němců, popř. o tzv. Benešových dekretech, ovšem nebyla v roce 2002 jedinou, kterou evropští politici v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie vedli. Vášnivou debatu vyvolal také výrok předsedy vlády České republiky Miloše Zemana, který nejdříve pro rakouský týdeník Profil označil sudetské Němce za Hitlerovu pátou kolonu,⁷⁰ aby následně během své návštěvy Izraele poskytl rozhovor deníku Haarec a uvedl, že Izrael by měl Palestince odsunout, jako to udělalo Československo se sudetskými Němci.⁷¹

⁶⁶ Domnitz, 2007: 26

⁶⁷ Domnitz, 2007: 26-27

⁶⁸ Domnitz, 2007: 29

⁶⁹ iDNES.cz, *Schüssel: Zrušte Benešovy dekrety!*, 2002

⁷⁰ euserver, *Miloš Zeman: Sudetští Němci byli Hitlerovou pátou kolonou*, 2013

⁷¹ iDnes.cz, *Zeman vysvětloval, EU je spokojená*, 2002

Výroky Miloše Zemana vyvolaly mezi evropskými politiky diskuzi. S ohledem na zářijové volby ve Spolkové republice Německo, kde již tradičně bývaly tzv. Benešovy dekrety jedním z předvolebních témat, zrušil svou návštěvu České republiky německý spolkový kancléř Gerhard Schröder.⁷² Do debaty se ale zapojil i maďarský předseda vlády Viktor Orbán, který prohlásil, že tzv. Benešovy dekrety by měly rozhodně být zrušeny, protože jsou v rozporu s evropským právem.⁷³

Viktor Orbán promluvil na půdě zahraničního výboru Evropského parlamentu v únoru roku 2002. Jeho řeč se setkala s pozitivními reakcemi přítomných politiků, nicméně kritici maďarského předsedy vlády vyjádřili domněnku, že Viktor Orbán cílí především na voliče, a to vzhledem k budoucím maďarským volbám. Pozadu v diskuzi nezůstalo ani Slovensko. Slovenský předseda vlády Mikuláš Dzurinda se vyjádřil k věci v tom smyslu, že opětovné otevírání historie mu přijde kontraproduktivní a k ničemu nevede.⁷⁴

Evropská diskuze na téma tzv. Benešových dekretů také rezonovala v Poslanecké sněmovně České republiky. Při jednání v dubnu roku 2002 se ovšem poslanci shodli na tom, že události spojené s druhou světovou válkou nelze měnit a dekrety vydané ve spojení s těmito událostmi nemohou zavdat příčinu pro vznik nových právních vztahů.⁷⁵

Téma tzv. Benešových dekretů zkrátka provázelo celý přijímací proces České republiky do Evropské unie, ale žádné významné řešení ve věci přijato nebylo. Evropský parlament věc ukončil s tím, že mu postačí ujištění, že ze strany České republiky již nemohou vzniknout žádné nové právní vztahy na základě tzv. Benešových dekretů.⁷⁶

Česká republika vstoupila do Evropské unie dne 1. května 2004.

4.9. 53. setkání sudetských Němců

Jak již bylo popsáno v předchozí kapitole, téma tzv. Benešových dekretů ovládlo v roce 2002 evropský politický prostor a bylo o něm řečeno mnoho. Proto není překvapením, že se věc odrazila i na již tradičním 53. setkání sudetských Němců, které bylo navíc přímo ovlivněno blížícími se německými volbami. Na post kancléře Spolkové republiky Německo

⁷² iDnes.cz, *Schröder zrušil návštěvu Prahy*, 2002

⁷³ ihned.cz, *Orbán je proti Benešovým dekretům*, 2002

⁷⁴ ihned.cz, *Orbán je proti Benešovým dekretům*, 2002

⁷⁵ iDnes.cz, *Poslanci: Konec války nelze měnit*, 2002

⁷⁶ iDNES.cz, *Schüssel: Zrušte Benešovy dekrety!*, 2002

v roce 2002 kandidoval Edmund Stoiber a Sudetoněmecký landsmanšaft tohoto prvního muže Křesťansko-sociální unie považoval za své želízko v ohni.

Předseda Sudetoněmeckého landsmanšaftu Bernd Posselt ještě před začátkem setkání zdůraznil, že tzv. Benešovy dekrety budou pochopitelně součástí programu jednání a že Sudetoněmecký landsmanšaft nehodlá dělat tlustou černou čáru za minulostí, tak jak se často ozývá z České republiky, ale chce jednat o pozitivním spolužití ve sjednocené Evropě. Bernd Posselt také označil výroky Miloše Zemana za zbytečné atakování vyhnanců.⁷⁷

4.10. Lisabonská smlouva

Česká republika je členem Evropské unie od roku 2004. V souvislosti s jejím členstvím byla v roce 2007 opět otevřena otázka tzv. Benešových dekretů. V roce 2004 došlo k podpisu Smlouvy o ústavě pro Evropu, ale myšlenka tzv. Ústavy Evropské unie nebyla realizována. V roce 2007 byla zahájena jednání o tzv. Reformní smlouvě, které se později dostalo pojmenování Lisabonská smlouva. Je to mezinárodní smlouva, která reformuje fungování Evropské unie a jejích institucí. Lisabonská smlouva, která vstoupila v platnost 1. prosince 2009, nahradila ideu o evropské ústavě a po ratifikaci se stala jednou z hlavních smluv Evropské unie.

Proces ratifikace Lisabonské smlouvy provázela debata o tzv. Benešových dekretech, a to proto, že smlouva zakazuje jakoukoliv diskriminaci na základě státní příslušnosti. Tehdejší prezident Václav Klaus, proto podmínil svůj podpis smlouvy tím, že České republice bude udělena výjimka. „*Prezident Klaus požadoval, aby Lisabonská smlouva nemohla vést k prolomení tzv. Benešových dekretů. Listina základních práv EU by totiž podle jeho názoru umožnila Soudnímu dvoru EU posuzovat soulad právních předpisů, a tím i obcházet české soudy a uplatňovat např. majetkové požadavky osob vysídlených po II. světové válce.*“⁷⁸

O tom, že Česká republika bude požadovat výjimku v Lisabonské smlouvě, se začalo jednat na podzim roku 2009, ve kterém Evropské unii předsedalo Švédsko. 29. a 30. října 2009 se konal summit Evropské rady, kterého se mimo jiné účastnil předseda vlády Jan Fischer. Ke zprávě shrnující závěry summitu je připojen protokol, který hovoří o tom, že České republice byla udělena výjimka. Toto rozhodnutí Evropské rady kvitoval prezident Václav Klaus, který potvrdil, že udělená výjimka posílí ochranu České republiky, kdy zamezí

⁷⁷ iDnes.cz, *Posselt s omluvou neuspěl*, 2002

⁷⁸ Pitrová, 2014: 47

prolomení tzv. Benešových dekretů a současně se tak snížilo riziko ohrožení práv českých občanů.⁷⁹

Ač médií proběhly oslavné zprávy o tom, že Česká republika si vyjednala svou výjimku, nelze to brát za platnou právní normu, která by měla nějakou váhu. Nynější poslanec Evropského parlamentu Petr Mach o vyjednané podmínce píše: „*Byl to ale jen dílčí úspěch. Výjimka dojednaná českou vládou na zasedání Rady EU 30. října 2009 nebude platná, dokud nebude ratifikována všemi státy. Česká republika nemá jistotu, zda a kdy tato výjimka bude členskými státy ratifikována.*“⁸⁰ Velice podobně se vyjadřuje i Markéta Pitrová, která uvádí: „*Česká výjimka zůstala po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost v podobě příslibu, nikoliv v právně závazné podobě. Dohoda totiž nebyla součástí smlouvy a nebyla partnerskými státy ratifikována. Do této podoby bylo třeba protokol ze závěrů Evropské rady teprve přivést.*“⁸¹

Proces ratifikace Lisabonské smlouvy tak sice přispěl k nové debatě o tzv. Benešových dekretech, nicméně k žádnému posunu ve věci nedošlo, a to ani v souvislosti s vyjednanou výjimkou pro Českou republiku, protože výjimka není z právního hlediska platná.

4.11. Přímá volba prezidenta České republiky

Dne 1. října 2012 vstoupil v účinnost ústavní zákon, kterým se v České republice zavedla přímá volba prezidenta. Jedním z kandidátů na post prezidenta republiky v historicky první přímé volbě byl Karel Schwarzenberg a právě v souvislosti s tímto kandidátem byly v médiích opět rehabilitovány tzv. Benešovy dekrety.

Dne 17.1.2013 probíhal pod vedením moderátora Václava Moravce v České televizi prezidentský duel, do kterého byli pozváni dva kandidáti na prezidenta republiky, a to Miloš Zeman a Karel Schwarzenberg. Moderátor pořadu Václav Moravec kandidátům položil otázku, která zněla: „*V případě, že by se vláda s parlamentem rozhodly zrušit platnost Benešových dekretů jako klíčového dokumentu, jak byste jako prezidenti vystupovali?*“ Karel Schwarzenberg na otázku odpověděl, že dekrety již zrušeny byly.⁸² Miloš Zeman se následně Karla Schwarzenberga dále dotazoval, zda radil Václavu Havlovi, aby se omluvil sudetským Němcům, zda je pravda, že se kdysi vyjádřil v tom smyslu, že sudetským Němcům by mělo

⁷⁹ Pitrová, 2014: 48

⁸⁰ Mach, 2012: 54

⁸¹ Pitrová, 2014: 49

⁸² Později tento svůj výrok opravil a vyjádřil se tak, že jsou již právně vyhaslé.

být vráceno české občanství a majetek, a zda je pravda, že dle Süddeutsche Zeitung projevil Bernd Posselt radost nad kandidaturou Karla Schwarzenberga s tím, že se obnoví spolupráce s krajanským sdružením.⁸³ Zda byly otázky Miloše Zemana návodné a důvod, proč se Karla Schwarzenberga dotazoval, politicky účelný, není pro tuto práci podstatné. Nicméně to bylo právě vystoupení v České televizi obou prezidentských kandidátů, po kterém následovala nová vlna mediálního zájmu o tzv. Benešovy dekrety, potažmo o Sudetoněmecký landsmanšaft.

Karel Schwarzenberg následně vysvětloval svůj postoj k tzv. Benešovým dekretům ještě mnohokrát, nicméně pokaždé to bylo v tom smyslu, že dekrety jsou uzavřená kapitola a právně nevymahatelné. Dále řekl: „*Kdybych nebyl na tuto otázku stále tázán, tak bych se tím vůbec nezabýval, neb to skutečně považuji za otázku našich dějin. Bezpečnost majetku je zaručena, s tím už nikdo nic dělat nebude.*“⁸⁴

Předseda Sudetoněmeckého landsmanšaftu Bernd Posselt, který se bez svého vlastního přičinění stal součástí prezidentské debaty, se k osobě Karla Schwarzenberga v únoru roku 2013 vyjádřil tak, že oceňuje skutečnost, že se Karel Schwarzenberg vyjadřuje o poválečném vyhnání v tom smyslu, že dnes by takové jednání bylo označeno za elementární porušení lidských práv. Bernd Posselt ale také odmítl, že by Karel Schwarzenberg v boji o hrad sloužil cizím zájmům.⁸⁵ K otázce, kterou položil Miloš Zeman, Bernd Posselt uvedl: „*Během celé české prezidentské kampaně jsem nesdělil žádné stanovisko ani médiím, ani nikomu jinému – ani v Süddeutsche Zeitung, ani nikde jinde. Výrok pana Zemana není pravdivý.*“⁸⁶

4.12. Projev Petra Nečase

Rok 2013 přinesl mimo prezidentských voleb v České republice jednu významnou událost pro česko-bavorské bilaterální vztahy. V únoru roku 2013 vystoupil v bavorském parlamentu český předseda vlády Petr Nečas. Zástupce české vlády ve svém projevu odmítl, že by sudetským Němcům měl být vrácen majetek na území Čech. Přesto byl jeho projev bavorskými poslanci oceněn. Petr Nečas v úvodu své řeči citoval z Česko-německé deklarace z roku 1997, dále vyzdvihl německý přínos pro hospodářský a kulturní rozvoj Československa

⁸³ Česká televize, 2013: *Prezidentský duel 2013*

⁸⁴ iDnes.cz, 2013: *Benešovy dekrety jsou právně vyhaslé, ujišťoval Schwarzenberg*

⁸⁵ Česká televize, 2013: *Posselt: Schwarzenberg je morálním vítězem. Cizím zájmům nesloužil*

⁸⁶ Deník.cz, 2013: *Zeman citoval europoslance Posselta. Ten tvrdí, že lže*

a vyjádřil lítost nad tím, že jen stěží můžeme dnes odčinit minulé křivdy.⁸⁷ Projev Petra Nečase otevřel dle mnohých novou éru česko-bavorských a česko-německých vztahů.⁸⁸

Bavorský parlament po projevu Petra Nečase tleskal ve stoje a nešetřil chválou na českého předsedu vlády. Bavorský premiér Horst Seehofer řekl: „*To vyjádření lítosti týkající se utrpení sudetských Němců, jejich ztráty domova, majetku, příbuzných, bylo velmi hodné úcty. To jsme neočekávali. Musíte brát v potaz i vnitropolitickou situaci v Česku, která není jednoduchá po nedávné prezidentské kampani. Moje očekávání jsou dalece překonána.*“⁸⁹ Úspěch projevu Petra Nečase ale také otevřel téma nevhodných výroků prezidenta Miloše Zemana na účet sudetských Němců, které přítomní poslanci odsoudili.⁹⁰

4.13. Změna stanov organizace

Setkání zástupců, členů a příznivců Sudetoněmeckého landsmanšaftu se koná každý rok o svatodušních svátcích, které obvykle připadají na období od poloviny měsíce května do poloviny měsíce června. Jedná se o velkou akci, kterou pravidelně navštěvuje několik desítek tisíc lidí. Projevy a myšlenky, které zazní při přednáškách na každém sjezdu, jsou následně hojně probírány v médiích a je jim věnováno mnoho prostoru. Ovšem při důkladné analýze zpráv z médií mnou nebylo zjištěno, že by v minulých více než deseti letech konání setkání došlo k nějakému výraznému posunu či změně. Počínaje 54. setkáním Sudetoněmeckého landsmanšaftu v roce 2003 se stále opakovala prohlášení o požadování zrušení tzv. Benešových dekretů, odsuzování minulosti a odsunu sudetských Němců, jakož i popírání toho, že by se organizace někdy vzdala svých majetkových nároků vůči České republice, jakož i práva na sebeurčení nebo práva na domov. Naprosto průlomovým se proto stalo setkání s číslovkou 66, které se konalo v roce 2015.

66. setkání Sudetoněmeckého landsmanšaftu se konalo již tradičně v německém Augsburgu poslední květnový víkend roku 2015. Ovšem to, že se setkání bude nést pravděpodobně v jiném duchu, než bylo dosud obvyklé, bylo nastíněno již o několik měsíců dříve.

Dne 28. února 2015 zasedlo v německém Mnichově vedení organizace, aby jednalo o změně stanov. Nově by ve stanovách neměl být přítomen požadavek na náhradu

⁸⁷ iDnes.cz, 2013: *Křivd je nám líto, ale vracet nic nebudeme, řekl Nečas v Mnichově*

⁸⁸ Deník.cz, 2013: *Bavorsko chválí Nečase za jeho čtvrtéční projev v Mnichově*

⁸⁹ iDnes.cz, 2013: *Křivd je nám líto, ale vracet nic nebudeme, řekl Nečas v Mnichově*

⁹⁰ Lidovky.cz, 2013: *Sudetští Němci chválí Nečase. Omluvil se za odsun*

zkonfiskovaného majetku, jakož i prosazování nároku na vlast. Toto by mělo být nahrazeno obecnější formulací, že cílem organizace je snaha o spravedlivé národní a státní uspořádání, jakož i celosvětová ochrana lidských práv, práva na vlast a sebeurčení. Cílem je také odmítání a boj proti vyhánění, genocidě, diskriminaci a nezákonného vyvlastňování. Návrh vedení Sudetoněmeckého landsmanšaftu se neobešel bez kritiky, která poukazovala na to, že vedení údajně dostatečně neprojednalo změnu s členskou základnou a současně, že změna povede k tomu, že organizace přestane požadovat zrušení tzv. Benešových dekretů.⁹¹ Pro změnu stanov hlasovalo více než 70% oprávněných a změna byla přijata.⁹²

Jak již bylo řečeno, 66. setkání organizace bylo výjimečné. Setkání se neslo ve smyslu nově změněných stanov, a proto byly diskuze a přednášky vedeny ve smyslu obrany lidských práv v celosvětovém měřítku. Z programu setkání byla úplně vypuštěna diskuze o tzv. Benešových dekretech.⁹³

Někteří členové Sudetoněmeckého landsmanšaftu ovšem s novým směrem politiky organizace nesouhlasili a proti únorové změně stanov podali žalobu, o které 29. ledna 2016 rozhodoval mnichovský soud. Soud žalobě vyhověl a změnu stanov zrušil. I když se to na první pohled zdá možná vyloučené, tak uspokojení z rozhodnutí soudu měly obě strany sporu, a to z jednoduchého důvodu. Soud nezrušil změnu stanov proto, že by byla nepřijatelná vzhledem ke svému obsahu, ale proto, že organizace urychlila její přijetí, a nedala tak dostatečný časový prostor na vypořádání se se všemi připomínkami.⁹⁴

Předseda organizace Bernd Posselt proto nechal 28. února 2016 o změně stanov hlasovat znovu, teď již s ročním dostatečným odstupem, a změna byla opět přijata. Svou pozici si na únorovém zasedání upevnil i Bernd Posselt, který byl opět zvolen nejen jako mluvčí Sudetoněmeckého landsmanšaftu, ale i jeho předsedou.⁹⁵

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem vývoje sudetoněmecké otázky, respektive požadavků, které má Sudetoněmecký landsmanšaft vůči České republice. Tato otázka rezonuje v česko-německých vztazích již celá desetiletí, nicméně z toho důvodu, že

⁹¹ Parlamentní listy.cz, *Sudetoněmecký landsmanšaft začíná v Mnichově jednat o změně svých stanov*, 2015

⁹² Novinky.cz, *Soud zrušil změnu stanov landsmanšaftu o majetku*, 2016

⁹³ Deník.cz, *Obrat. Sudetští Němci mluvili o smíření, ne o dekretech*, 2015

⁹⁴ Týden.cz, *Soud odmítl změnu stanov landsmanšaftu*, 2016

⁹⁵ iDnes.cz, *Sudetští Němci mění stanovy, už jim nezáleží na majetku, ale na usmíření*, 2016

v České republice byl dlouhodobě u moci komunistický režim, rozhořela se debata o sudetské otázce naplno až po roce 1989.

Sudetoněmecký landsmanschaft se po mnoho let snažil dostat svým cílům a vymoci na České republice náhradu za odsun sudetských Němců po konci druhé světové války. Organizace sveřepě trvala na svých hlavních požadavcích, kterými jsou právo na domov, právo na sebeurčení, zrušení tzv. Benešových dekretů a právo na majetkové odškodnění. O svých požadavcích pravidelně jednala se zástupci České republiky, nicméně konečné řešení nikdy přijato nebylo.

V úvodu práce byla stanovena teze, zda v roce 2015 došlo ke změně postojů, tedy zda se v této tématice dá zaznamenat nějaký posun. Tato teze se z větší části potvrdila, protože v roce 2015 skutečně došlo ke změně postojů, jež zaujal Sudetoněmecký landsmanschaft vůči České republice, a to v podobě změny stanov organizace. Ze stanov byl totiž vypuštěn požadavek na náhradu zkonfiskovaného majetku, jakož i prosazování nároku na vlast. Tyto změny měly být následně nahrazeny obecnější formulací, že cílem organizace je snaha o spravedlivé národní a státní uspořádání, jakož i celosvětová ochrana lidských práv, práva na vlast a sebeurčení. Nicméně z důvodu hromadné žaloby, kterou podali členové organizace, kteří se změnou stanov nesouhlasili, a skutečnosti, že na základě této žaloby byla změna stanov soudem zrušena, došlo fakticky k oficiální změně až v roce 2016, kdy byly již právoplatně stanovy změněny. Od roku 2016 tak již Sudetoněmecký landsmanschaft nepožaduje po České republice, aby sudetským Němcům byl finančně kompenzován odsun, kterému byli nuceni čelit po skončení druhé světové války.

V roce 2013 přednesl svůj projev v bavorském parlamentu předseda vlády Petr Nečas. Jeho projev byl německou stranou velmi oceňován. Gesto České republiky v podobě Nečasova projevu padlo na úrodnou půdu a nedlouho poté se v Sudetoněmeckém landsmanschaftu začalo mluvit více o usmíření, než o neustále opakovaných tzv. Benešových dekretech. Česko-německé vztahy po celé roky ovlivňují sudetští Němci, ovšem to, co dle mého názoru nejvíce chybělo, byl vzájemný dialog, který by spolu obě strany vedly. Sudetoněmecký problém byl dlouhou dobu řešen mlčením. Změnu stanov Sudetoněmeckého landsmanschaftu je dle mého názoru třeba vnímat jako velký krok správným směrem. Krok, který vede k usmíření obou zainteresovaných stran a dává prostor k vybudování nových vztahů nezatížených minulostí, i když je to právě minulost, která Českou republiku se sousedním Německem spojuje. Sudetoněmecký landsmanschaft vztahy s Českou republikou

stavěl na požadavcích a výčitkách, které mají kořeny hluboko v minulosti, přitom právě tyto požadavky byly dle mého názoru výraznou překážkou ve vzájemné komunikaci obou stran.

Summary

In this thesis I analyzed the most important events in czech-german relationship in 1990-2015. Czech-german relationship was all the time influenced by Sudetendeutsche landsmannschaft. Sudetendeutsche landsmannschaft is organization, which represents Sudeten German. In 1989 was re-established democracy in Czech republic. It was new beginning for negotiation for Sudetendeutsche landsmannschaft. Very important event was completion of Czech-german declaration in 1997, which normalized relationship of both countries. The most important change happend after speech of prime minister Petr Nečas in Bavarian parliament in 2013. After that Sudetendeutsche landsmannschaft changed code of rules.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura:

- BENEŠ, Edvard. 2011. *Odsun Němců a dokumenty*. Praha: Eva. ISBN: 978-8086107-51-6.
- DOMNITZ, Christian. 2007. *Zápas o Benešovy dekrety před vstupem do Evropské unie*. Praha: Dokořán. ISBN: 978-80-7363-151-2.
- BLAIVE, Muriel a Georges MINK. 2003. *Benešovy dekrety*. Praha: Cefres. ISBN: 80-86569-65-9.
- HABEL, Peter Fritz. 2003. *Dokumente zur Sudetenfrage*. Mnichov: Langen Miller. ISBN: 978-3784420387.
- HAHNOVÁ, Eva. 1999. *Sudetoněmecký problém: obtížné loučení s minulostí*. Ústí nad Labem: Albis international. ISBN 80-86067-38-6.
- HAHNOVÁ, Eva a Hans HENING. 2002. *Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání*. Praha: Votobia. ISBN 80-7220-117-4.
- HOUŽVIČKA, Václav. 2015. *Czech and Germans 1848-2004*. Praha: Karolinum. ISBN: 978-80-246-2144-9.
- HRUŠKA, Emil. 2002. *Pohoří divočáků aneb Sudetoněmecké kapitoly*. Praha: Futura. ISBN: 80-85523-78-7.
- KRÁL, Václav. 1992. *Rehabilitujme název Sudety*. (Geografické rozhledy, ročník 2, č. 4/1992-1993). Terra klub, Praha.
- KUNŠTÁT, Miroslav. 1998. *Německo a vztahy k České republice po roce 1989*. Praha: Karolinum. ISBN: 8085864444.
- KURAL, Václav a kol. 1996. *Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN: 80-85864-61-4.
- KURAL, Václav. 1998. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN: 80-85864-50-9.
- MACH, Petr, SLANÝ, Martin (ed.). 2012. *Jak vystoupit z EU: od antických počátků do současnosti*. 2., dopl. vyd. Praha: Dokořán. PNK. ISBN 978-80-7363-463-6.
- MACHÁČEK, Pavel. 2002. *Cesta Čechů a Němců ke dnešku*. Praha: Aventinum. ISBN: 80-7151-199-4.
- PITHART, Petr a Petr Příhoda. 1998. *Čítanka odsunutých dějin*. Praha: Prago media news. ISBN: 80-902240-5-9.

- PITROVÁ, Markéta. 2014. *Postlisabonské procesy v Evropské unii: od antických počátků do současnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav. Dějiny států (Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 978-80-210-7777-5.
- POTOČNÝ, Miroslav. 1998. *Krajanské organizace sudetských Němců v SRN*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN: 80-85864-50-9.
- VACEK, Jiří a Jiří Krutina. 2013. *Odhalená tvář Němců*. Praha: KRUTINA JIŘÍ – VACEK. ISBN: 978-80-87493-30-4.
- ŽALOUDEK, Karel. 1996. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri. ISBN: 80-7277-209-0.

Internetové zdroje:

- Česká televize: *Prezidentský duel 2013* [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10483849868-prezidentsky-duel/213411033170117/>
- Česká tisková kancelář. [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.ctk.cz/>
- České národní listy: *Eichstättská adventní deklarace* [online]. Praha: České národní listy [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/wiesbadenska-umluva.html>
- České národní listy: *Majetkové požadavky přesídlených Němců z ČSR – a čs. reparační nároky vůči SRN*. [online]. Praha: České národní listy [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/majetkove-pozadavky-presidlenych-nemcu.html>
- České národní listy: *Wiesbadenská úmluva* [online]. Praha: České národní listy [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/wiesbadenska-umluva.html>
- České národní listy: *Z programových dokumentů tzv. sudetoněmeckého landsmanšaftu* [online]. 2015. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.ceskenarodnilisty.cz/clanky/wiesbadenska-umluva.html>
- Český rozhlas. *Dlouhá cesta k československo-německé smlouvě skončila před 20 lety*. [online]. 2012. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/dlouha-cesta-k-ceskoslovenskonemecke-smlouve-skoncila-pred-20-lety--1027525

- Deník.cz. *Bavorsko chválí Nečase za jeho čtvrtěční projev v Mnichově*. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/bavorsko-chvali-necase-za-jeho-ctvrtecni-projev-v-mnichove-20130222.html
- Deník.cz. *Obrat. Sudetští Němci mluvili o usmíření, ne o dekretech*. [online]. 2015. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/obrat-sudetsti-nemci-mluvili-o-usmireni-ne-o-dekretch-20150524.html
- Deník.cz. *Zeman citoval europoslance Posselta. Ten tvrdí, že lže*. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/zeman-citoval-europoslance-posselta-ten-tvrdi-ze-lze-20130126.html
- Euserver.cz. *Miloš Zeman: Sudetští Němci byli Hitlerovou pátou kolonou* [online]. 2013. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://euserver.parlamentnilisty.cz/Articles/823-milos-zeman-sudetsti-nemci-byli-hitlerovou-patou-kolonou.aspx>
- iDnes.cz. *Benešovy dekrety jsou právně vyhaslé, ujišťoval Schwarzenberg*. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/on-line-rozhovor-s-karlem-schwarzenbergem-fjd-/domaci.aspx?c=A130117_165024_domaci_klm
- iDnes.cz. *Brusel rozvířil otázku zrušení dekretů*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/brusel-rozviril-otazku-zruseni-dekretu-fd6-/zahranicni.aspx?c=A020226_182044_zahranicni_tom
- iDnes.cz. *Křivd je nám líto, ale vracet nic nebudeme, řekl Nečas v Mnichově*. [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/bavorsko-sudety-nemecko-mnichov-parlament-bavorsky-necas-projev-pya-/zahranicni.aspx?c=A130221_104403_zahranicni_aha
- iDnes.cz. *Majetek nechci, říká Bernd Posselt*. [online]. 2000. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/majetek-nechci-rika-bernd-posselt-dqv-/zahranicni.aspx?c=A001220_202844_zahranicni_has
- iDnes.cz. *Poslanci: Konec války nelze měnit*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/poslanci-konec-valky-nelze-menit-d4p-/domaci.aspx?c=A020409_220628_domaci_was
- iDnes.cz. *Posselt s omluvou neuspěl*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/posselt-s-omluvou-neuspel-d0c-/domaci.aspx?c=A020325_213013_domaci_was

- iDnes.cz. *Schröder zrušil návštěvu Prahy*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/schroder-zrusil-navstevu-prahy-dn7-/domaci.aspx?c=A020219_225133_zahranicni_was
- iDnes.cz. *Schüssel: Zrušte Benešovy dekrety!* [online]. 2002. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/schussel-zruste-benesovy-dekrety-drb-/domaci.aspx?c=A020203_214908_domaci_pol
- iDnes.cz. *Sudetští Němci mění stanovy, už jim nezáleží na majetku, ale na usmíření*. [online]. 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sudetsti-nemci-vypustili-pozadavek-o-navraceni-majetku-p2m-/zahranicni.aspx?c=A160228_113818_zahranicni_san
- iDnes.cz. *Zeman a Schröder se shodli: minulost je uzavřena* [online]. 1999. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-a-schroder-se-shodli-minulost-je-uzavrena-f5i-/zahranicni.aspx?c=990310_094223_zahranicni_jpl
- iDnes.cz. *Zeman vysvětloval, EU je spokojená*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zeman-vysvetloval-eu-je-spokojena-d5g-/domaci.aspx?c=A020218_175416_domaci_nad
- iDnes.cz. *Zrušte dekrety, zní z Rakouska*. [online]. 2002. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zruste-dekrety-zni-z-rakouska-deg-/domaci.aspx?c=A020131_200340_domaci_kot
- ihned.cz. *Orbán je proti Benešovým dekretům*. [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-10753050-orban-je-proti-benesovym-dekretum>
- Knihovna Václava Havla. *Projev prezidenta republiky Václava Havla Česi a Němci na cestě k dobrému sousedství*. [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewArchive.php?sort=1&q=17.2.1995+&itemDetail=36120>
- Knihovna Václava Havla. *Návštěva prezidenta Richarda von Weizsäckera - Praha*. [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewArchive.php?sort=1&q=1990+projev+richard&itemDetail=906>
- Knihovna Václava Havla. *Novoroční projev 1990*. [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://archive.vaclavhavel-library.org/viewArchive.php?sort=1&q=1990+novoro%C4%8Dn%C3%AD&itemDetail=6504>

- Lidovky.cz. *Sudetští Němci chválí Nečase. Omluvil se za odsun.* [online]. 2013. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/sudetsti-nemci-pochvalili-necase-za-jeho-omluvu-za-odsun-peo-/zpravy-domov.aspx?c=A130518_152319_ln_domov_vs
- Listina základních práv a svobod: *Komentář.* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=yCLmCQAAQBAJ&pg=PA218&lpg=PA218&dq=istina+z%C3%A1kladn%C3%ADch+pr%C3%A1v+a+svobod+pr%C3%A1vo+na+domov&source=bl&ots=Zfr2F67MuZ&sig=Xtdofqg-h4Qxw7cbNaEMfDjxd5c&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjN7NyBkInMAhXKORQKHZ3fA00Q6AEIPDAD#v=onepage&q=domov%20&f=false>
- Ministerstvo zahraničních věcí. *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji.* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html
- Novinky.cz. *Soud zrušil změnu stanov landsmansaftu o majetku.* [online]. 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/372527-soud-zrusil-zmenu-stanov-landsmansaftu-o-majetku.html>
- OSN. *Všeobecná deklarace lidských práv.* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf
- Parlamentní listy.cz. *Sudetoněmecký landsmansaft začíná v Mnichově jednat o změně svých stanov.* [online]. 2015. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Sudetonemecky-landsmansaft-zacina-v-Mnichove-jednat-o-zmene-svych-stanov-364036>
- Perlín, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru.* [online]. 2016. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20110928135236/http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>
- Sudetendeutsche Landsmannschaft. *Sudetendeutsche Landsmannschaft* [online]. Bundesverband [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.sudeten.de/cms/>
- Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. [online]. 2016. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.sudetsti-nemci.cz/cs/>
- Týden.cz. *Soud odmítl změnu stanov landsmansaftu.* [online]. 2016. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/soud-odmitl-zmenu-stanov-landsmansaftu_370903.html

- *Zákony pro lidi.cz. Předpis č. 115/1946 Sb.* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1946-115>

Právní předpisy:

- *Nález Ústavního soudu České republiky č. 8/1995 Sb.*